

Terms of reference evaluatie Subsidieovereenkomst Clingendael

1 Aanleiding

De ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie verstrekken sedert de oprichting van het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael' in 1983 gezamenlijk een basissubsidie aan dit instituut. Deze subsidie is tot dusverre steeds verstrekt voor een periode van vier jaar; de laatste periode is de huidige: 2005-2009. In de beschikking is opgenomen dat de subsidiegevers zich het recht voorbehouden onderzoek te doen naar het functioneren van het instituut. De laatste evaluatie dateert van maart 2004 en de voorliggende evaluatie wordt op verzoek van de ministeries van Buitenlandse Zaken (WRA; DCO) en Defensie (AKSB) uitgevoerd ter voorbereiding op de volgende periode van samenwerking van beide ministeries met Clingendael, ingaande januari 2009.

2 Achtergrond

In de subsidiebeschikking staat dat het doel van de samenwerking het kweken en in stand houden van een instituut is dat:

- onderzoek verricht naar internationale vraagstukken en verhoudingen en het inzicht daarin verdiept;
- aan de Nederlandse samenleving deskundige en objectieve informatie verstrekt over vrede en veiligheid, Europese integratie alsmede andere internationale vraagstukken, bijdraagt aan de kwaliteit van de nationale discussies hierover en het maatschappelijk draagvlak voor een actief buitenlands en veiligheidsbeleid m.i.v. de rol van de Krijgsmacht daarbij bevordert;
- als ontmoetingsplaats dient voor de uitwisseling van gedachten over internationale vraagstukken tussen de Nederlandse overheid, politiek en wetenschap en deze gedachten tevens in verbinding brengt met buitenlandse inzichten;
- door zijn activiteiten (onderzoeksprogramma's, conferenties, opleidingen voor buitenlandse diplomaten etc.) een internationale uitstraling heeft die de internationale positie van ons land ten goede komt, en de banden met andere landen, in bilateraal dan wel multilateraal verband, helpt versterken;
- analyses, ideeën en oplossingsrichtingen aandraagt die kunnen bijdragen aan het Nederlands buitenlands beleid in brede zin, inclusief de Ontwikkelingssamenwerking en het Defensiebeleid dan wel aan het beleid in internationale organisaties, waarvan ons land lid is.

In de meerjarenprogrammering voor de periode 2006-2010 is inzake opleidingen en onderzoek gekozen voor een drietal thema's: Europa, veiligheid en Nederland en de (hernieuwde) internationale betrekkingen. Tot 2005 was er een organisatorische indeling in afdelingen onderzoek en opleidingen. Een reorganisatie in 2005 heeft geleid tot een thematische indeling in vier programma's:

- Het *Clingendael Diplomatic Studies Programme* (CDSP) bestudeert hedendaagse trends in de diplomatieke praktijk; richt zich op de gevolgen van de mondialisering voor regeringen; onderzoekt veranderende geopolitieke verhoudingen; en verzorgt trainingen voor diplomaten.
- Het *Clingendael European Studies Programme* (CESP) richt zich op (onderdelen van) het beleid van de Europese Unie en op de positie van Nederland binnen de Unie.
- Het *Clingendael Security and Conflict Programme* (CSCP) betreft contemporaine conflicten, veiligheidsdreigingen en internationaal recht. Het programma verzorgt opleidingen voor diplomaten, ambtenaren, defensiestaf en studenten. De Conflict Research Unit (CRU) maakt deel uit van het CSCP.
- Het *Clingendael International Energy Programme* (CIEP) beoogt via onderzoek, informatieverspreiding en het verzorgen van opleidingen een bijdrage te leveren aan het publieke debat over internationaal beleid en economische ontwikkelingen in de energiesector.

De bekostiging van het instituut ziet er als volgt uit (begroting 2007; EUR x1000)

Basissubsidie BZ (2005-2008)	1.869 (23%)
Basissubsidie DEF(2005-2008)	681 (9%) ¹
PRCP-subsidie (2007-2010)	530 (6%)
Projectinkomsten	4.722 (60%)
Intrest	20
	<hr/>
	7.822

Personeelskosten	3.550. (45%)
Alg.huisvestings en logistieke kosten	1.665 (21%)
Projectkosten	2.592 (33%)
	<hr/>
	7.807

Het inverdiene geschiedt in belangrijke mate met aanvullende projectfinancieringen zoals het *Clingendael Asia Studies Programme* (CAS) en het MATRA-project.

De basissubsidie bedraagt momenteel EUR 2,55 miljoen op jaarbasis. Behoudens een inflatiecorrectie op de looncomponent, die door Buitenlandse Zaken wordt gedragen, is de hoogte van de basissubsidie sinds 1983 ongewijzigd gebleven. De jaarlijkse kosten van het instituut (personeelskosten + huisvesting en logistiek) bedragen 5,22 miljoen euro. Dat betekent dat, naast de gegarandeerde inkomsten uit de PRCP-subsidie (CRU), nog een netto bedrag van 2,14 miljoen moet worden verdiend met projecten. Dit is dus het verschil tussen de projectinkomsten en de projectkosten.

Verder waren voorafgaand aan het begrotingsjaar 2007 diverse contracten afgesloten voor het verzorgen van opleidingen en verrichten van contractonderzoek. Een netto bedrag van 0,9 miljoen aan nieuwe projecten moest nog via acquisitie worden binnengehaald om de begroting rond te krijgen.

3 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van de evaluatie is tweeledig:

- Beoordeling, in termen van effectiviteit en efficiëntie, van de mate waarin de doelen zoals verwoord in de Beschikking van 17 februari 2005 inzake de subsidieverlening aan Clingendael zijn gerealiseerd.
- Opstelling van aandachtspunten ten behoeve van de subsidieovereenkomst voor de volgende periode van samenwerking.

Onderzoeksvragen inzake effectiviteit

Om tot een oordeel te komen over de effectiviteit van de samenwerking zijn de in de overeenkomst genoemde doelen vertaald in drie hoofddoelstellingen. De onderzoeksvragen betreffen de mate waarin de uitvoering van de activiteiten heeft bijgedragen aan het realiseren van deze doelstellingen, alsmede het in kaart brengen van de factoren die dit belemmerd dan wel gefaciliteerd hebben.

Publieksinformatie

- In hoeverre heeft het instituut via publieksinformatie een bijdrage geleverd aan maatschappelijk debat over het buitenland- en veiligheidsbeleid?
 - Doen de media bij belangrijke internationale ontwikkelingen een beroep op de expertise van Clingendael?
 - Is de informatie die Clingendael via de website verspreidt gemakkelijk toegankelijk?

Denktank

¹ Naast de basissubsidie levert Defensie twee vte.

- In hoeverre hebben de publicaties, cursussen en conferenties bijgedragen aan het verwerven en behouden van nationale en internationale bekendheid op het gebied van de internationale betrekkingen?
 - Zijn het onderzoek, de cursussen en de conferenties (output) uitgevoerd conform de planning?
 - In hoeverre zijn er additionele activiteiten uitgevoerd, zoals het realiseren van bijeenkomsten rond het bezoek van buitenlandse bewindslieden?
 - In hoeverre is er binnen de Clingendael-programma's sprake van samenhang tussen de uitgevoerde activiteiten?
 - In hoeverre is er ruimte voor vraagstukken die betrekking hebben op verschillende Clingendael-programma's?
 - Stelt Clingendael in het licht van de belangrijke vraagstukken binnen het buitenland- en veiligheidsbeleid, in de visie van politici en wetenschappers, de juiste prioriteiten? Is Clingendael complementair aan andere instituties?
 - In welke mate maken Nederlandse politici gebruik van publicaties dan wel doen zij een beroep op de bij Clingendael aanwezige expertise? Wat zijn, in hun visie, de sterke en zwakke kanten van Clingendael? Prefereren zij andere bronnen en zo ja, welke?
 - In welke mate maken nationale en buitenlandse wetenschappers gebruik van publicaties, nemen zij deel aan cursussen dan wel doen zij een beroep op de bij Clingendael aanwezige expertise? Wat zijn, in hun visie, de sterke en zwakke kanten van Clingendael?
 - In welke mate participeert Clingendael in internationale netwerken?

Beleidsondersteuning

- In hoeverre is er bij de formulering en uitvoering van het buitenland- en veiligheidsbeleid gebruik gemaakt van onderzoeksresultaten, overige publicaties en via cursussen of conferenties verworven kennis?
 - Zijn de publicaties en andere producten (output) gerealiseerd zoals overeengekomen in de apart door BuZa-directies afgesloten contracten?
 - Is de thematische keuze afdoende afgestemd op de beleidsprioriteiten van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie?
 - Is Clingendael een belangrijke externe adviseur? Welke plaats neemt Clingendael in te midden van andere externe adviseurs?
 - Bij welke beleidsnotities of andere publicaties van BuZa en Defensie is gebruik gemaakt van bronnen afkomstig van Clingendael?

Onderzoeksvragen inzake efficiëntie en organisatiestructuur

- Biedt de verslaggeving inzicht in de uitvoering van de activiteiten? Worden de uitgaven ten behoeve van de activiteiten afdoende verantwoord in de financiële verslaglegging?
- Zijn er maatregelen doorgevoerd die de kosten-effectiviteit hebben verhoogd?
- In hoeverre faciliteert of belemmert de huidige structuur van financiering (mix van geldstromen) het realiseren van de doelstellingen? Zo ja, welke doelstelling(en)?

4 Aanpak en methoden van onderzoek

De vraag inzake de bijdrage aan het maatschappelijk debat kan slechts bij benadering worden beantwoord. Gekozen is om twee proxy's te gebruiken: media-optreden en raadpleging van de website. Voor de vragen inzake het functioneren als nationale en internationale denktank zal een deelonderzoek naar de kwaliteit en het gebruik van de publicaties worden uitgevoerd. Ook maakt het onderzoeksteam een inventarisatie van de door cursusdeelnemers ingevulde enquêteformulieren en zal een beperkt aantal opleidingen worden bijgewoond. Voorts zal via interviews worden gepeild in hoeverre politici en wetenschappers (producten van) Clingendael consulteren. Beantwoording van de vraag inzake de beleidsondersteuning berust op archiefonderzoek en interviews met personen werkzaam op Clingendael en ambtenaren van BuZa en Defensie.

De tabel geeft een, niet uitputtend, overzicht van indicatoren en bronnen m.b.t. de effectiviteitsvragen.

Doelstellingen	Indicatoren	Methoden	Bronnen
Publieksinformatie	Optredens in media Kwaliteit interventies Hits site/weblog medewerker (s)	Archiefonderzoek Interviews	Clingendael-archief Personen werkzaam bij Clingendael
Statuur als denktank	Kwaliteit en reikwijdte van onderzoekspublicaties Satisfactie deelnemers cursussen Positie deelnemers cursussen en deelnemers conferenties Overleg met/consultatie door NL politici en wetenschappers van NL universiteiten Deelname aan hearings Gebruik publicaties in universitair onderwijs Bekendheid instituut onder buitenlandse denktanks	Lezen van een door Clingendael te bepalen selectie van publicaties Archiefonderzoek Bijwonen cursussen Interviews Archief Interviews Interviews	Externe deskundige Clingendael-archief Clingendael-archief Onderzoekers Clingendael Leden van de TK-commissies buitenland en defensie BuZa- en defensieambtenaren Wetenschappers; boekenlijsten Personen werkzaam bij buitenlandse denktanks
Ondersteuning van het buitenland- en defensiebeleid	Gebruik publicaties door BuZa en Defensie Consultatie van personen werkzaam bij Clingendael door BuZa en Defensie	Archiefonderzoek Interviews	BuZa-archief (oa. verslagen beleidsoverleg; notities) Personen werkzaam bij Clingendael Buza- en defensieambtenaren

5 Reikwijdte en representativiteit

De evaluatieperiode is 2005-2007, waarbij opgemerkt dat deze door kan lopen tot het tijdstip van onderzoek.

Op logistieke gronden, dat wil zeggen de beperkte tijdsduur van het onderzoek, wordt slechts een beperkt aantal activiteiten meegenomen bij de beantwoording van de vragen naar de doelbereiking. Beredeneerde keuzes hebben tot de hieronder vermelde afbakening geleid. Daarbij dient opgemerkt te worden dat deze afbakening geen betrekking heeft op de aandachtspunten voor de toekomst.

In de eerste plaats blijft het energieprogramma goeddeels buiten beschouwing omdat de financiering van dit programma slechts voor een beperkt gedeelte afkomstig is van de basissubsidie of projectsubsidies van BuZa. In praktijk betekent dit dat CIEP bij publieksinformatie en beleidsondersteuning buiten beschouwing blijft en dat geen onderzoek wordt gedaan naar de publicaties en de opleidingen van CIEP.

Publieksinformatie

Thematisch: missie in Uruzgan; Verdrag van Lissabon. Media: NOS-journaal; actualiteitenprogramma's tv; radio 1 journaal; met het oog op morgen; NRC; Trouw; Volkskrant. Per programma zullen twee krantenartikelen en één media-optreden meer in detail worden bestudeerd, teneinde tot een oordeel over de kwaliteit te komen.

Denktank

Onderzoek naar publicaties: op basis van archiefonderzoek nader te bepalen selectie van publicaties van CDSP, CESP en CSCP. De selectie vindt plaats in overleg met Clingendael.

De inventarisatie en analyse van de evaluatieformulieren wordt beperkt tot vier grote reguliere opleidingen (postdoctorale leergang buitenlandse betrekkingen; masters international relations and diplomacy; leergang topmanagement defensie en de cursus internationale veiligheids- en vredesoperaties) en per programma (CIEP uitgezonderd) een overige kortdurende opleiding. Voor het bijwonen van lessen komen in aanmerking: de masters international relations and diplomacy; the EU in international affairs; en de cursus internationale veiligheid.

Bij de vraagstelling inzake het consulteren van (producten van) Clingendael door politici en wetenschappers komen in ieder geval aan de orde: Europese integratie; terrorismedebat met inbegrip van de relatie tussen terrosimebestrijding en de bescherming van mensenrechten, militair-civiele samenwerking, handelspolitiek met betrekking tot Azië; en de situatie in Afghanistan. De bronnen wat betreft politici zijn: de voorzitter en vicevoorzitter van de TK-commissies buitenland en defensie; de woordvoerders buitenland en defensie van de regeringspartijen; en de woordvoerders van de twee grote oppositiepartijen. De afbakening wat betreft Nederlandse wetenschappers: drie in samenspraak met Clingendael te bepalen universiteiten (faculteit politicologie/internationale betrekkingen). De afbakening wat betreft buitenlandse denktanks: twee in samenspraak met Clingendael te bepalen denktanks.

Beleidsondersteuning

De vraagstelling inzake beleidsondersteuning betreft thematisch in ieder geval Europese integratie, het Grote Merenbeleid, het Afghanistanbeleid, de commandostructuur bij militair-civiele samenwerking in nationale operaties, de relatie tussen het veiligheidsbeleid en het mensenrechtenbeleid en het beleid inzake fragiele staten.

6 Organisatie

PSG Defensie en SG Buitenlandse Zaken stellen de terms of reference vast. Directeur IOB stelt het eindrapport vast. IOB-inspecteur Marijke Stegeman is verantwoordelijk voor de organisatie van de evaluatie en de opstelling van het eindrapport.

Hoofdonderzoeker Carlo Trojan zal het merendeel van de interviews houden, desgewenst vergezeld van een onderzoeksmedewerker. Op basis hiervan zal hij (delen van) het eindrapport opstellen.

Onderzoeksmedewerkers Floor Toll (januari) en Nina den Boer (resterende onderzoeksperiode) voeren archiefonderzoek uit en assisteren bij andere werkzaamheden.

Voor het onderzoek naar de kwaliteit en het gebruik van de publicaties wordt externe expertise gecontracteerd. Voorts zal een externe onderzoeker meewerken aan een analyse van de bevindingen die berusten op archiefonderzoek.

Een begeleidingsgroep bestaande uit Defensie (de heer Barth), Buitenlandse Zaken (WRA/DCO), een deelnemer namens Clingendael en twee externe deskundigen bewaakt de voortgang en de kwaliteit van de evaluatie. Plv directeur IOB Henri Jorritsma zit de bijeenkomsten voor. Vanuit IOB zijn Henri Jorritsma en IOB-inspecteur Gerard van der Zwan betrokken bij het onderzoek.

7 Producten

De evaluatie resulteert in een eindrapport dat ter beschikking wordt gesteld aan de Wetenschappelijk Raadadviseur (BuZa), aan directeur DCO (BuZa) en aan directeur AKSB (Defensie). Deze beslissen over de verdere verspreiding.

8 Tijdschema

	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli
Opstellen ToR	Xxxxxx						
Archiefonderzoek	Xxxxxx	Xxxxxx	Xxxxxx				
Interviews	Xxxxxx	Xxxxxx	Xxxxxx	Xxxxxx			
Studie publicaties		Xxxxxx	Xxxxxx	Xxxxxx			
Opstellen eindrapport				Xxxxxx	Xxxxxx	Xxxxxx	
Draft eindrapport					x		
Begeleidingsgroep			x	x		x	
Eindrapport							x